

A 20. századi konstruktivizmus és absztrakt expresszionizmus igyekezett visszacsúszítani az ábrázolást a geometrikus elvonatkoztatásban megjelenő ideák világára

dbkult

Tiszta világképletek

A geometria nem állt a Múzsák védelme alatt, a középkori hét szabad művészet közé sem tartozott, csak a matematika és a csillagászat révén érintkezett a pártfogottakkal, ám kitüntetett helye volt a filozófiában és esztétikában.

A kora gótika idején úgy vélték: a geometria isteni tevékenység, Isten a „nagy geométer”. A neoplatonista gondolkodás vezérelte művészet varázsát az arányokra, a harmóniára és egyensúlyra helyezett hangsúlyok adták. Az anyag és forma kölcsönösségének arisztotelészi elvéből indult ki Albertus Magnus, Szent Bernát a hosszúságot, szélességet és mélységet isteni attribútumoknak vélte, Aquinói Tamás a teljesség (tökéletesség), a kellő arány (összhang) és a világosság meglétét tartotta alapvetőnek.

Ezek az elvek végigkísérték a művészet történetét, s nagyot ugorva az időben, a 20. századi konstruktivizmus és absztrakt expresszionizmus újra igyekezett visszacsúszítani az ábrázolást a geometrikus elvonatkoztatás szintjén megjelenő ideák világára. Varázsszó lett a kompozíció, hogy a forma világossága a műalkotó-elemeinek kölcsönös arányosságán ragyogjon át, föltárva a véges geometriai alapformákban a folytonos mozgás és a mindenség kifejezésének lehetőségét. Mondrian megkülönböztette a statikus és

dinamikus egyensúlyt, geometrikus absztrakcióival a tiszta valóságot keresve, Albers pedig, az optikai illúziók kifejezése mellett, a geometria lineáris struktúráját a mélységi hatások érzékeltetésére is képessé tette.

A Magyar geometrikus művészet kiállítás-sorozat 2008-ban, a magyar festészet napján indult (Joseph Kádár kezdeményezésére, a hajdúszoboszlói Nemzetközi Modern Múzeumban). Tavaly az Abigail Galériába került az egyre gyarapodó anyag, s Debrecen után előbb Győrbe, majd Francia- és Németországba utazik. Külföldön jól cseng Kassák, Vasarely és Moholy-Nagy neve (előbbi kettő munkái ott vannak a válogatásban), s a kortárs alkotók is egyedi módon értelmezik újra a létezés tereit. A mértani idomok metaforikus jelentéskitágítása, a formák (és színek) közti kapcsolatok reflexív értelmezése, az alakzatok távlatlatteremtő elrendezése, az absztrakció szintjére redukált világ elemeinek új sorrendisége az alkotót és nézőt egyaránt próbára teszi. Az elgondolás kivitelezésében nem mindig lesz művészet a

geometria, olykor az eredeti elgondolás is hiányzik, ám látunk esélyt a lélekméltan-festészet hiteles újraértelmezésére.

Joseph Kádár geometrikus szürrealizmusa kozmikus képlettel ad a világról, Deim Pál árnyéklis képsora az emberek és terek kapcsolatát illusztrálja, Fábian Zoltán a triptichon-szerkezet szokott rendjéből sajátos asszociációs mezőket hoz létre. Izgalmas kísérlet Hencze Tamás kalligráf rajzolatot idéző formagesztusa, s mértani alapú formákba vetíti indulatait Lukoviczky Endre, amikor egyszerre expresszív és líraian sejtelmes játékaival érzékelteti a fizikai létezés és a transzcendens valóság belső küzdelmeit, érintkezési pontjait.

A geometrikus szobrok és absztrakt térinstallációk egy részében a festett felületek azért érdekesek, mert a térbe kihelyezve gondolják tovább az optikai látzatok játékát, viszont azért becsljük többre a festményeket és grafikákat, mert az arányproblémák a síkfelületi létezés kettős szorításában tudnak kiemelkedni az illuzórikus térbe, sőt, magát a teret is létrehozzák. Mindazonáltal a tárlat kellően felcsigázta az érdeklődést egy újabb szemléhez, mely talán a geometrikus és az organikus közötti (létező!) kapcsolatokat is bemutatja.

Vitéz Ferenc

LAPOZGATÓ

Kálvin

Habár ezúttal szürkébe öltözött a Kölcsey-főiskola folyóirata, a Mediárium 2009-es őszi-téli száma, tartalom tekintetében színes a kínálata.

Református intézmény lévén, itt is jut hely a Kálvin-emlékéről való megemlékezésnek, mellyel összefüggésben három komoly tanulmányt is olvashatunk: Kustár Zoltán a neves reformátor bibliaértelmezését és a modern természettudományokra való hatását vizsgálja, Hodossy-Takács Előd „mai szemmel” értelmezi az *Őszövetséggel* kapcsolatos fejtegetéseit, magyarázatait, Magyar Balázs Dávid pedig a magyarul megjelent életrajz egyik fontosnak vélt mozzanatát igyekszik megcáfolni.

Legalább ennyire érdekes Szirácz Péter írása, amelyben a *Sorstalanság* filmváltozata kapcsán vonja le a konklúziót, mely szerint a regény eleménk vásznán jobban mutat, mint a moziban. Kovács Nóra a hazánkban mindig is kissé mostohán kezelt és lenézett képregény műfaját, azon belül is az internetes verziókat veszi górcső alá, megállapítva, hogy a webes szolgáltatások nagyban elősegíthetik a „kilencedik művészet” valódi értékeinek megértését és továbbfejlesztését.

Fentiek mellett olvashatunk még az Ullstein Kiadó történetéről, Horthy Miklós 1926-os debreceni látogatásáról, a szombathelyi kórház vizsontagságairól, a múlt század hajnalának magyar, liberális politikai törekvéseiről, a kiadványt illusztráló Szilágyi Imre grafikusművészről, valamint kritikákat Fekete Károly, Egeresi László Sándor könyveiről és egy kultúrakutatással foglalkozó kötetéről.

(vézs)

A magyar geometrikus művészet című kiállítás május 22-ig látható a Belvárosi Galériában (Fotó: Fejes Márton)